

Historisch

Russum

JUMBO
Bussum, Julianaplein

Voorwoord

Een supermarktpand staat over het algemeen niet bekend als een charmant type gebouw. Maar ons pand aan het Julianaplein heeft ons daarin verrast.

We wisten al dat de HEMA een lange geschiedenis had op deze locatie. Er zijn nog diverse foto's te vinden van de opening in 1956. Voor ons Hilversummers kwam er tijdens de zoektocht naar deze foto's een wel heel bekende naam naar boven: de architect van het gebouw is Willem Dudok!

Je kunt zijn stijl nu nog herkennen aan de welbekende okerkleurige bakstenen, de raampartij in het kantoor boven en het bijzondere trappenhuis. Met deze kennis was het voor ons als nieuwe ondernemers in Bussum extra leuk om af te trappen met een historische spaaractie. In dit boek vind je de hoogtepunten uit de historie van Bussum en kun

je zelf de bijbehorende foto's sparen en op de juiste plek plakken.

Als nieuwkomers zijn we uiteraard compleet ongeschikt voor het samenvatten van de geschiedenis van Bussum. Gelukkig zijn we ontzettend warm ontvangen door de Historische Kring. Een geweldige groep van gedreven vrijwilligers die al jarenlang op diverse manieren de geschiedenis van Bussum in kaart hebben gebracht. Toen we bij hen de vraag neerlegden of ze samen met ons een spaarboek wilden maken, hebben zij dit met veel enthousiasme opgepakt. Daarom: alle dank aan deze fantastische vrijwilligers, het is een prachtig boek geworden!

We wensen je veel lees-, verzamel- en plakplezier toe!
Carl van Dam & Sipke Schoonhoven

De Historische Kring Bussum

De Historische Kring Bussum (HKB) is opgericht in 1983 en telt momenteel ruim 1100 leden. Het doel van de vereniging is het bevorderen van de kennis van de geschiedenis van Bussum en het behoud van het cultureel en historisch erfgoed van Bussum.

De HKB heeft haar eigen documentatiecentrum, dat gevestigd is in station Naarden-Bussum. Daar wordt een grote hoeveelheid documenten van en over de Bussumse geschiedenis bewaard en bijgehouden: foto's, krantenknipsels, brochures en een bibliotheek met een paar honderd boeken.

De HKB geeft 3 x per jaar het Bussums Historisch Tijdschrift uit, dat gratis bij de leden wordt bezorgd. Daarnaast verzorgt de HKB van tijd tot tijd lezingen en wandelingen, bijvoorbeeld ter gelegenheid van de Open Monumentendagen in september.

Het lidmaatschap van de HKB kost maar € 15 per jaar. Vrijwilligers die willen bijdragen aan het werk van de HKB en bezorgers van ons tijdschrift zijn altijd welkom!

Kijk voor meer informatie op de website
www.historischekringbussum.nl.

Colofon: Auteurs: Guusje Hent, Eric Bor, Klaas Oosterom, Nol Verhagen. Foto's: database HKB of auteurs, tenzij anders vermeld. Met dank aan: Anneke van de Koppel, Christian Bor, Stijn van Dam

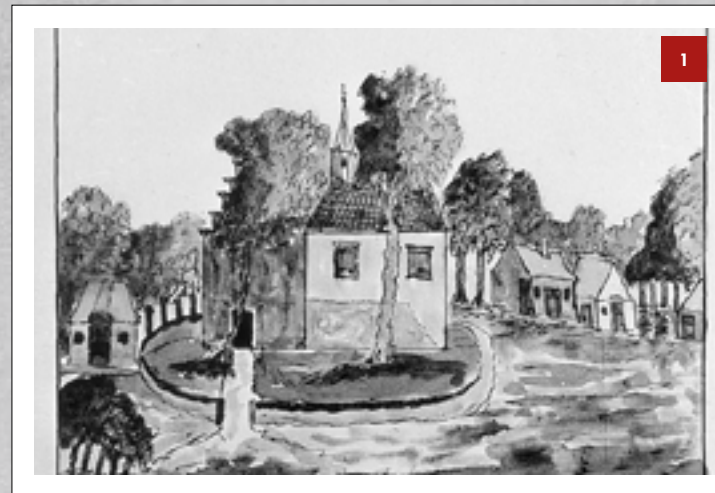
1817: Bussum wordt zelfstandig!

In 2016 is Bussum samen met Naarden en Muiden/Muiderberg de gemeente Gooise Meren geworden. Bussum was toen precies 199 jaar een zelfstandige gemeente geweest. Voor 1817 was Bussum namelijk een onderdeel van de gemeente Naarden. Naarden was in Bussum de baas en hield Bussum en de Bussumers klein. In de Franse tijd (rond het jaar 1800), toen alles in heel Europa en ook in Nederland op zijn kop stond, grepen de Bussumers hun kans: zij verklaarden zich zelfstandig. Het Naardense gemeentebestuur was daar heel boos over en verzette zich hevig tegen de opstandelingen. Maar uiteindelijk kreeg Bussum zijn zin en in 1817 verleende koning Willem I Bussum de vurig verlangde vrijheid.

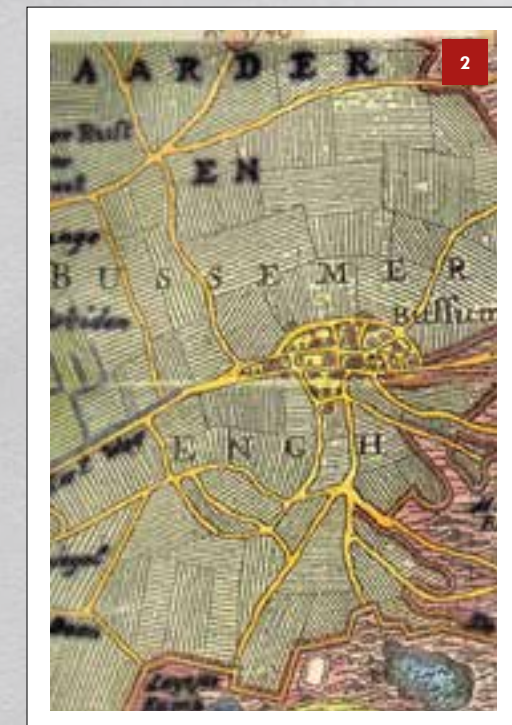
Toch was Bussum nog steeds een onbelangrijk dorpje, met niet meer dan een paar honderd inwoners – vooral boeren en een enkele winkelier. Ze leefden voornamelijk van wat de akkertjes rond het dorp opbrachten, en verder van de veeteelt: koeien op de gemeenschappelijke weiden en schapen die de heide afgraasden. Het vee was vooral belangrijk vanwege de mest, die nodig was om de schrale grond van de akkertjes vruchtbaarder te maken. Zo was het al eeuwen gegaan. De boeren in het Gooi waren namelijk erfgooiers. Zij hadden in het grijze verleden van de graven van Holland het recht gekregen om bos, heide en weide in het Gooi gemeenschappelijk te gebruiken. Dat recht

ging over van vader op zoon, daarom werden ze erfgooiers genoemd.

Dat Bussum onafhankelijk was geworden, veranderde daar niets aan. Het dorp groeide langzaam naar zo'n 1000 inwoners. Een flink deel daarvan was arm en moest door hun dorpsgenoten worden onderhouden. Dat veranderde pas toen in 1874 de spoorweg van Amsterdam naar Amersfoort werd aangelegd. Toch zouden de boeren en het boerenleven tot ver in de 20ste eeuw het beeld van het Gooi bepalen.

Tekening uit 1728 van de Vituskapel op de hoek van de Kapelstraat en de Kerkstraat te midden van boerderijen.

Het dorpje Bussum ten zuiden van Naarden, midden tussen de akkers op de eng. Het kaartje is uit 1740, het noorden is aan de linkerkant.

Nog een ingekleurd kaartje van Bussum uit 1824. Goed is te zien dat hoe klein het dorp is. De namen van de straten zijn later toegevoegd. De Havenstraat vormt de noordelijke begrenzing van de bebouwde kom.

Herder Matheus Boel met zijn kudde op de Bussumerheide in 1870.

De boerderijen lagen tot ver in de 20e eeuw midden in het dorp. Deze boerderij lag in 1900 op de hoek van de Brinklaan en de Havenstraat.

Protesterende erfgooiers. Deel van een schilderij van Ferdinand Hart Nibbrig uit 1903.

Het Naardermeer

(Foto: www.gooienvechthistorisch.nl)

Bijna iedereen in Nederland, en zeker in het Gooi, heeft wel eens van het Naardermeer gehoord. Het is namelijk het allereerste Natuurmonument in Nederland.

werd. Kort daarna kon Natuurmonumenten het gebied kopen en had Nederland zijn eerste natuurmonument.

Het Naardermeer is ontstaan als onderdeel van het stroomgebied van de Vecht, maar toen er in de 13de eeuw dijken langs de Vecht werden gelegd, werd het een zelfstandig meer. Er zijn diverse pogingen gedaan om het meer droog te leggen, maar het water bleef maar opborrelen. Omstreeks 1885 gaf men het op. Er was toen inmiddels een spoordijk aangelegd voor de treinverbinding tussen Amsterdam en Amersfoort. Het gevoel voor de waarde van de natuur was toen heel anders dan nu. Veel mensen beschouwden wat wij natuur noemen als waardeloos gebied, zogenoemde 'woeste gronden', waar je niks aan had. Dat gold bijvoorbeeld ook voor de Gooise heidevelden.

Thijsse werd beroemd door de serie albums met plakplaatjes die hij voor Verkadefabrieken samenstelde. In 1912 verscheen daarin ook een deel over het Naardermeer. Kort geleden werd bij Gasterij Stadzicht aan de Meerkade in Naarden nog een beeld van hem onthuld.

Het was dan ook niet zo vreemd dat de stad Amsterdam een paar jaar later op het idee kwam om het Naardermeer te gebruiken als afvalstortplaats. Gelukkig was het gebied net door natuurliefhebbers ontdekt. Twee van hen, Jac. P. Thijsse en Eli Heimans, schreven in de krant felle artikelen tegen het plan. In december 1904 werd het voorstel door de gemeenteraad van Amsterdam op het nippertje verworpen. Niet eens vanwege de dreigende aantasting van de natuur, maar vooral omdat het te duur

Versierde boerenwagen in 1905.

Gemeentevlag met het wapen van Bussum. Dat gemeentewapen met de 5 boekweitkorrels is pas aan het eind van de 19e eeuw ontworpen.

Zelfs na de aanleg van de spoorlijn wilde men het Naardermeer nog inpolderen. Dit kaartje uit 1885 toont het inpolderingsplan. Kort daarna gaf men de moed op.

Jac. P. Thijsse, die aan de wieg stond van het Naardermeer als Natuurmonument.

Een pagina uit het Verkade-album over het Naardermeer.

Rietsnijden aan de noordzijde van het Naardermeer in de jaren 50. Op de achtergrond de molen De Onrust.
(Foto: www.gooienvechthistorisch.nl)

Eli Heimans, de nu vrijwel vergeten strijdmakker van Thijsse.

Het beroemde album-met-plakplaatjes, dat koekjesfabrikant Verkade in 1912 uitgaf.
(Foto: door WeeJeeVee via Wiki Commons)

Het gemaal De Machine aan de Meerkade, dat gebruikt werd bij de mislukte inpoldering in 1883. Tegenwoordig is het een dubbel woonhuis.
(Foto: www.gooienvechthistorisch.nl)

Het Naardermeer nu. Informatiebord bij Stadzigt.
(Foto door G. Lanting via Wiki Commons)

Jan Tabak

Wie kent niet hotel Jan Tabak, aan het einde van de Brediusweg, op de kruising met de Amersfoortsestraatweg? Dat hotel bestond al lang voordat in 1906 de Brediusweg werd aangelegd. Het werd toen een logement of herberg genoemd. Een zekere Jan Toeback uit Bussum vroeg al in 1687 aan de bestuurders van de gemeente Naarden toestemming om een zogenoemde uitspanning te mogen openen aan de Amersfoortsestraatweg. Dat was slim bekeken, want al het verkeer van Amsterdam naar Amersfoort en verder naar het oosten van het land kwam toen door Naarden. Dat ging uiteraard nog te voet, met paard en wagen of met de (post)koets. Naarden lag op een dag reizen van Amsterdam. Koetsiers konden bij Jan Toeback de paarden uitspannen (vandaar de naam 'uitspanning') en reizigers konden er de nacht doorbrengen.

Het logement lag oorspronkelijk niet op de plaats van het huidige Jan Tabak, maar een stukje dichterbij Naarden en ook aan de andere kant van de weg. Dat gebouw werd in de Franse tijd platgebrand. Het zou 13 jaar duren tot er in 1826 een nieuw logement met de naam Jan Tabak kwam, nu wel op de plek waar we vandaag de dag hotel Jan Tabak nog vinden. Het logement vloog nog een paar keer in brand, maar werd telkens herbouwd.

Het succes van Jan Tabak is sterk verbonden met de Amersfoortsestraatweg. Aangezien die in de loop van de tijd steeds drukker werd, ging het Jan Tabak voor de wind. Vanaf 1882 liep ook de Gooische tram, beter bekend als de Gooische Moordenaar, langs de weg. Maar toen in 1972 de A1 werd aangelegd was het snel gedaan met Jan Tabak. Binnen een paar jaar moest het hotel zijn deuren sluiten en in 1981 werd het gesloopt. Toch werd Jan Tabak al heel snel weer opgebouwd. In 1984 opende prins Bernhard samen met de sultan van Yogyakarta (in Indonesië, waar de tabak vandaan kwam) het nieuwe hotel. Zo is er al meer dan 325 jaar een Jan Tabak, nu gelegen aan de Jan Toebacklaan.

De zogenaamde postkoets uit 1687. Die zag er in het echt niet zo uit. Dit is reclame uit de 20e eeuw.

(Foto: www.gooienenvechthistorisch.nl)

Jan Tabak rond 1800. Op de achtergrond de Grote Kerk van Naarden. De herberg lag destijds aan de andere kant van de weg en dichterbij Naarden.

Rond 1890. Op de voorgrond is al de rails te zien van de Gooische Stoomtram, die dateert uit 1882. In het midden een zogenoemde 'doorrit' voor paard-en-wagens.

Rond 1915. De voorzieningen voor paard-en-wagen zijn inmiddels verdwenen.

Het terras rond 1920.

(Foto: www.gooienvechthistorisch.nl)

Jan Tabak in 1955.

Ter herinnering aan 300 jaar Jan Tabak.

Jan Tabak in 2013.

(Foto: Jaap van Hassel)

De spoorweg

Een van de belangrijkste gebeurtenissen uit de geschiedenis van Bussum is de aanleg van de spoorweg in 1874. Je zou wel kunnen zeggen dat de spoorweg Bussum wakker kustte, zoals de prins deed met Doornroosje. Voor die tijd was het Gooi moeilijk bereikbaar en dat gold helemaal voor Bussum. De enige doorgaande weg liep ver buiten Bussum door de Vesting Naarden. Dat was een zandpad, dat pas in 1840 werd bestraat. Tussen Naarden en Muiden liep de weg langs de Naardertrekvaart. Bussum was via een wat breed uitgevallen sloot verbonden met Naarden. Al het verkeer dat niet te voet of te paard ging, maakte gebruik van die waterweg. Veel inwoners van het Gooi kwamen nooit buiten hun eigen streek.

Toch was het Gooi al ontdekt als prettige woonomgeving. Ten noorden van het dorpscentrum, in de omgeving van de huidige Olmenlaan en de Eslaan stonden al enkele buitenhuizen, die echter alleen in de zomer bewoond waren. Dat veranderde behoorlijk toen de spoorlijn werd aangelegd. Het Gooi, en dan vooral de plaatsen die aan de spoorlijn lagen, werden plotseling makkelijk bereikbaar. De trein deed er niet veel langer over dan nu. Zo ontstond er al snel een groep mensen die dagelijks heen en weer reisden naar hun werk: de forenzen.

Het station lag in het begin een eind buiten de bebouwde kom van Bussum, maar geleidelijk aan groeide het dorp als het ware naar het station toe. Toen het huidige stationsgebouw in 1926 werd geopend, lag het al aan de rand van het Prins Hendrikpark.

Aanvankelijk waren de forenzen vooral rijke mensen die zich een royale villa in het Spiegel konden permitteren. Maar daar bleef het niet bij. Bussum groeide als kool. Tussen 1874 en 1920 nam de bevolking toe van 1000 tot 20.000 inwoners. Naarden, de vroegere hoofdstad van het Gooi, bleef daar ver bij achter doordat het niet buiten de vesting mocht bouwen. De enorme bevolkingsgroei zorgde voor een grote toename van de werkgelegenheid en daarmee van de welvaart. In 40 jaar veranderde Bussum van een armzalig boerengehucht in een welvarend villadorp.

Eind 19e eeuw. Een drukte van belang op eerste station Naarden-Bussum. Het werd in 1914 afgebroken.

Het station, gezien aan de achterkant. Het eerste station had alleen een luifel boven perron 1. Je kon te voet oversteken naar het tweede perron, waar alleen een wachthuisje was.

Om 10.11 u vertrok de 'damestrein' die winkelende dames naar Amsterdam bracht. De foto is uit 1911.

Vanaf het station vertrok ook de Gooische Stoomtram naar Huizen. Deze foto dateert uit 1940.

Forenzen op de Vlietlaan op weg naar de trein.

De strooien hoed was in het begin van de 20e eeuw in de mode. Hij werd gedragen tussen mei en september.

Het wapen van Naarden in het prachtige glas-in-lood raam boven de hoofdingang.

In 1966 werd Station Bussum-Zuid geopend. Hier nog met de oude brug en zonder liften.

Het Spiegel

Voordat de spoorlijn er was, was het Spiegel een natuurgebied. Er waren bosjes, heidevelden, stuivende zandvlaktes, weilanden en wat akkertjes, die 'kamp' werden genoemd. Het Lage Kamp van toen heet nu het Laegieskamp. Hier en daar stonden boerderijtjes en schuren, en er waren bos- en zandpaadjes. Waar nu de Spiegelstraat ligt, lagen toen wat boerderijtjes bij elkaar. Dat gebied werd de Achterbuurt genoemd, omdat het achteraf lag, dat wil zeggen een eindje buiten het centrum van Bussum.

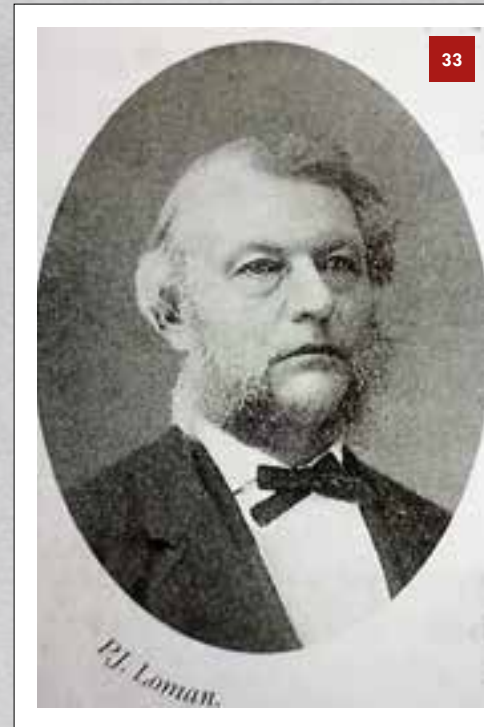
Toen de spoorlijn werd aangelegd, kochten enkele heren met vooruitziende blik goedkoop grond in het Spiegel. Als het station er eenmaal zou zijn, konden zij die grond duur verkopen aan rijke Amsterdammers die in een schone en gezonde omgeving wilden wonen. Bussum was nu immers per trein prima bereikbaar vanuit Amsterdam. Met de trein reizen was best duur, want een retourtje kostte 1,75 gulden en dat was net zoveel als een werkmans op een dag verdiende.

Nadat het station in 1874 geopend was, lieten steeds meer mensen grote villa's in het Spiegel bouwen. Er werd gebouwd aan bestaande, veelal kronkelige (zand)paden, wat je terugziet in het Spiegel van nu. Er was één lang recht pad, het Oude Zandpad, nu de Koningslaan. Veel Amsterdammers kwamen aanvankelijk vooral 's

zomers in Bussum wonen, als de grachten in Amsterdam stonken. Met de trein gingen zij overdag naar hun werk.

Een van de heren die grond kocht, was Johannes Loman. Om kopers te lokken liet hij vlak bij het station aan de overkant van het spoor het inmiddels verdwenen hotel Nieuw Bussum bouwen, op de plek waar nu de flats van het Oranjepark staan. Hij zorgde er ook voor dat er snel een school kwam in het Spiegel: Instituut Gooiland (nu de Gooilandschool) opende in 1876 zijn deuren. Daar konden de kinderen naar school die in de prachtige villa's kwamen te wonen, die inmiddels verrezen waren.

In 1884 vestigde zich in de vroegere Achterbuurt langs het spoor de chocoldefabriek van Bensdorp, waar veel mensen uit het dorp werk vonden. De Bensdorpgebouwen zijn inmiddels omgebouwd tot een appartementencomplex.

J.P. Loman, de man die vooral voor rijke Amsterdammers villa's liet bouwen in het Spiegel.

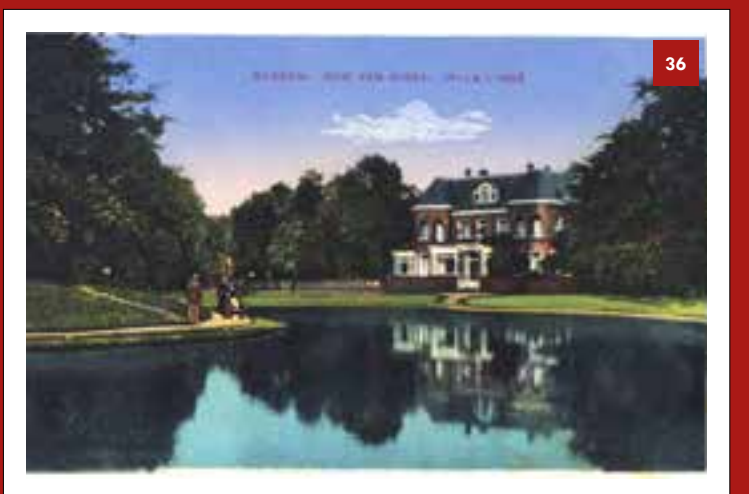

Hotel Nieuw-Bussum, gebouwd in 1875, stond op de plek waar nu het Oranjepark is.

Villa Wistaria, Lindelaan 57, is gebouwd in 1877.

(Foto: tgooi.info)

De Kom van Biegel, gegraven in 1879 voor de heer Biegel, wiens villa 'Solitude' aan de Gooilandseweg 1 op een heuvel kwam (Niet zichtbaar op de foto). Op die plek staat nu villa Catalpa.

(Foto: archief Gooi- en Vechtstreek)

Het jockeyverblijf van de voormalige renbaan op Cruisbergen werd gebouwd in 1893, ligt nu achter de Gamma en wordt particulier bewoond.

(Foto: tgooi.info)

De Tindalvilla, Nieuwe 's-Gravelandseweg 21, gebouwd in 1902 voor Louis Tindal.

Villa Vreeland, Parklaan 37, gebouwd in 1902. De architecten waren A.J. Jacot en W. Oldenwelt.

(Foto: tgooi.info)

Villa aan den Koedijk, Koedijklaan 2, gebouwd in 1908. De architect was L.H. Bours.

Houten huizen en Verboden Kringen

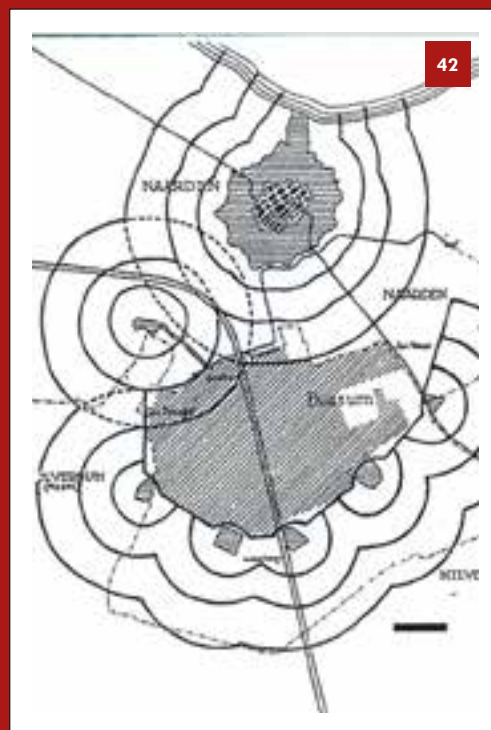
Op luchtfoto's van de Vesting Naarden kun je goed zien hoe mooi de vesting erbij ligt met haar wallen, bastions (naar buiten stekende verdedigingswerken) en ravelijnen (puntige verdedigingseilandjes). Nu zijn we er trots op dat we een van de mooiste vestingsteden van Europa binnen onze gemeente Gooise Meren hebben. Maar er zijn ook tijden geweest dat de bestuurders van Bussum en Naarden de vesting vervloekten. Bij de vesting hoorden namelijk ook vrije schootsvelden. Die waren nodig om de soldaten in de vesting vrij uitzicht te bieden op een mogelijke naderende vijand. Dat gebied was ingedeeld in zogenaemde Verboden Kringen. Tot 300 meter van de vesting mocht er helemaal niets worden gebouwd. En in de volgende 300 m mochten alleen houten gebouwen worden neergezet, die in geval van nood snel en gemakkelijk afgebroken konden worden. Eerst was dat niet zo'n probleem, want er was toch plaats genoeg. Maar toen er na de aanleg van de spoorlijn steeds meer mensen in het Gooi kwamen wonen, kregen Bussum en vooral Naarden wel last van die Verboden Kringen. Helaas was de Vesting Naarden vlak voor de aanleg van de spoorlijn uitgebreid met een halve cirkel van verdedigingswerken aan de zuidkant van Bussum. Daar is nu alleen nog Werk IV bij Spant! van over. Die nieuwe forten hadden ook allemaal Verboden Kringen bij zich.

Toen de ruimte op was, begonnen mensen aan de rand van de Verboden Kringen toch huizen te bouwen. Dan maar in hout! Je vindt ze nog steeds hier en daar in Bussum en Naarden. Het mooiste voorbeeld is de Sandtmannlaan. Daar liet meneer Sandtmann in 1912 enkele tientallen houten huizen bouwen. Het gebied lag in de Verboden Kringen van de forten aan de Karnemelksloot. Dat was nog even schrikken toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Nederland was in die oorlog neutraal, maar de vesting werd wel in staat van paraatheid gebracht. De bewoners van de Sandtmannlaan moesten hun huis uit en het scheelde maar een haar of hun nieuwe huizen waren alweer afgebroken.

Pas in 1926 werd de Vestingwet voor Naarden en de daarbij behorende verdedigingswerken opgeheven en kon er weer naar hartenlust worden gebouwd.

De vesting Naarden.

De Verboden Kringen rond Naarden en Bussum.

De houten huizen aan de Sandtmannlaan uit 1912.

Schrik bij de ontruiming van de Sandtmannlaan in 1914.
(Foto: overgenomen uit *De Omroeper*)

Werk IV in Bussum in 1936. Spant! bestond nog niet en op de plaats van Sportpark Zuid lagen nog akkertjes.

De houten villa 't Mouwtje uit 1903 aan de Amersfoortsestraatweg.

Ook aan de rand van een Verboden Kring: de Godelindeweg in Naarden, waar architect Dudok in 1925 een aantal houten villa's ontwierp.
(Foto: www.gooienvechthistorisch.nl)

Het risico van houten huizen: brand. Deze villa aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg ging in 2018 in vlammen op.

De Rozenboom (nu: Bel Ami)

Jan Teunisz. Post kreeg in 1750 van het gemeentebestuur van Naarden toestemming in zijn huis aan de Brink in Bussum een café te openen. Hij noemde het De Orangeboom. In 1795 veranderde een opvolger die naam in De Rozenboom.

In 1830 werd Jacob Majoor de eigenaar. Hij kocht in de loop der jaren heel wat grond en huizen rond De Rozenboom op. Hij liet een kegelbaan, een koepel en een overdekt terras bouwen en richtte naast De Rozenboom een stalling voor paarden en vee in.

Na de dood van Jacob nam zijn zoon Cornelis de herberg over. Hij liet het gebouw afbreken en zette er een veel groter gebouw neer, dat in 1883 geopend werd. Het werd nu een echt hotel, met een overdekt terras aan de kant van de Brinklaan. Sinds die tijd werden er in de tuin vaak concerten gegeven.

In 1907 werd het gebouw opnieuw vergroot: het terras aan de voorkant werd dichtgemaakt en erboven kwamen balkons. Aan de kant van de Herenstraat kwam er een serre. In die tijd lag De Rozenboom in het centrum van het dorp, tegenover het oude gemeentehuis. Het was dan ook een ontmoetingsplek voor iedereen die iets wilde regelen in Bussum.

De zoon van Cornelis, Jacob Majoor, verkocht het hotel in 1919 aan Johannes Zweesaardt uit Amsterdam. Deze liet de serre vergroten, waardoor het gebouw de vorm kreeg die het nu nog heeft. Zweesaardt overleed in 1940 en zijn weduwe zette het bedrijf zo goed mogelijk voort. In 1943 namen de Duitsers het hotel in beslag, daarna werd het even een noodziekenhuis en na de bevrijding werden er Canadese soldaten in het hotel ondergebracht.

In 1946 liet mevrouw Zweesaardt het gebouw restaureren, waarbij de kegelbaan werd afgebroken. Net als voor de oorlog maakten heel veel Bussumse verenigingen gebruik van de zalen (en biljarts!) van het hotel. In de begintijd van de televisie kwamen er regelmatig managers van Philips en van de Nederlandse Televisiestichting. De eerste televisie-uitzending werd door 200 hoge heren in De Rozenboom bekeken.

In 1971 sloot het hotel definitief. In de eetzaal kwam een fonduerestaurant en in de rest van het hotel kwamen kantoren. In de grote serre vestigde zich een religieuze boekhandel en later een broekenwinkel. Na opnieuw een verbouwing opende in 2011 restaurant Bel Ami zijn deuren.

De Rozenboom in 1859, pentekening van Jan van Ravenswaay.

Reclameplaat uit 1883.

Het nieuwe gebouw met overdekt terras op een foto uit 1900.

Het hotel in 1910: een gesloten gevel en de aangebouwde serre.

Foto uit 1930 met de vergrote serre; rechts villa 'Gooilust' van Vroom.

Het terras omstreeks 1965.

In 2007 is het gebouw 'Centrum de Rozenboom' en zit in de serre boekhandel 'De Bron'.

De glas-in-lood deuren van Bel Ami in 2016.

Bensdorp

Het was eigenlijk toeval dat Bensdorp in 1884 in Bussum terecht kwam. Het bedrijf was oorspronkelijk een Amsterdamse onderneming, waar de broers Gerardus en Hendricus Bensdorp een chocoladefabriek hadden opgezet die steeds maar groeide en telkens moest verhuizen. Totdat er in Amsterdam geen ruimte meer was. Gelukkig hadden zij intussen een mede-eigenaar die toevallig een stukje grond had in Bussum, vlak langs de enkele jaren eerder geopende spoorlijn. Daar kwam de nieuwe chocolade- en cacaofabriek van Bensdorp. De bewoners van het Spiegel vonden het maar niks: die wilden helemaal geen industrie in hun deftige buurt.

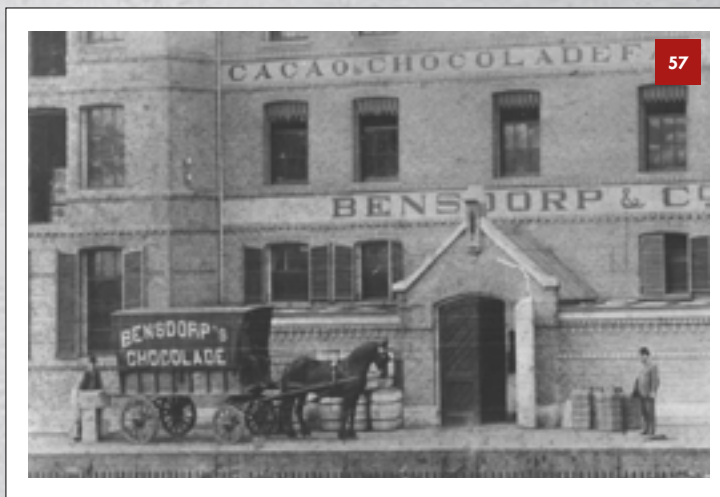
Dat hun grote concurrent Van Houten vlakbij in Weesp zat, deerde hen kennelijk niet, want Bensdorp groeide als kool. Al in 1897 moest er een nieuwe fabriek worden bijgebouwd en in 1905 nog een. Bensdorp produceerde niet alleen chocoladepoeder, cacaoboter en chocoladetabletten, maar ook bijna alles wat nodig was bij die productie: men maakte ook kisten en ander verpakkingsmateriaal. Tevens was er een eigen gasfabriekje. En voor waterleiding, elektriciteit en telefoon moest Bensdorp zelf zorgen, want dat was er allemaal nog niet in Bussum. Opeens 'sierde' ook een hoge schoorsteen de skyline van Bussum.

Een van de directeuren, Louis Bensdorp, verhuisde in 1894 naar Bussum en ging in villa Maracaibo aan de Graaf

Wichmanlaan 12 wonen. Dat huis staat er nog steeds. Het is genoemd naar een havenstad in Venezuela, waar Bensdorp de cacaobonen vandaan haalde. Louis Bensdorp werd een echte Bussumer. Hij zat dertig jaar in de gemeenteraad en was mede-oprichter van voetbalclub Allen Weerbaar.

Bensdorp was tientallen jaren lang de belangrijkste werkgever van Bussum. Het bedrijf had na de Tweede Wereldoorlog 130 Bensdorpwinkels, verspreid over Nederland, en exporteerde chocoladeproducten over de hele wereld. Bensdorp liet ook prachtig reclamemateriaal ontwerpen, zelfs in het Russisch. Maar de Bussumers kregen op den duur wel genoeg van de zoetige chocoladegeur die voortdurend over het dorp hing. In de loop der tijd werden de milieueisen almaar strenger en moest de Bensdorpschoorsteen steeds hoger worden om aan die eisen te voldoen. De concurrentie op de internationale markt werd ook krachtiger.

In 1985 werd Bensdorp verkocht aan Barry Callebaut. Op 8 november 1999 brandde de poederfabriek af. Dat was het begin van het einde. Op 1 oktober 2002 sloot Bensdorp zijn deuren.

De eerste fabriek van Bensdorp in Bussum, 1884.

Het Bensdorp-complex in 1906.

Het fabriekscomplex in 1930. Vóór de fabriek de aftakking van het spoor, met halte Heerenstraat.

De eerste Bensdorpwinkel, uiteraard in Bussum, 1932. Er zouden er nog vele volgen, verspreid over het hele land.

Louis Bensdorp,
directeur van 1884 tot 1926.

Villa Maracaibo, de woning van Louis Bensdorp aan de Graaf Wichmanlaan 12, vlak bij de fabriek.

Een voorbeeld van het prachtige reclamemateriaal dat Bensdorp liet ontwerpen.

Bensdorp in 2021. De voormalige fabriek is omgebouwd tot appartementen.
(Foto: Vesteda)

Kerken

Het bekendste kerkje van Bussum is ongetwijfeld het gebouwtje dat tot 1992 aan de Kapelstraat, hoek Kerkstraat stond. Oorspronkelijk was het een katholiek kapelletje. Later werd het na een grondige verbouwing door de Hervormde Kerk Bussum in gebruik genomen. Nadat in 1914 aan de overkant van het kruispunt de Vredekerk was gebouwd kwam het gebouwtje leeg te staan. Het werd onder andere verhuurd aan een textielhandel met de naam Irene. En toen in 1951 in dit gebouw de eerste Nederlandse televisiestudio werd ingericht, werd het bekend als Studio Irene. Het is in 1992 gesloopt, en op die plek staat nu een groot appartementencomplex.

Het oudste overgebleven kerkgebouw van Bussum is de St.-Vituskerk, die in 2004 werd verbouwd tot een appartementencomplex. Ooit waren er wel vier katholieke kerken in Bussum. Daar is er nog maar een van over: de Koepelkerk, die eigenlijk de Kerk van Onze Lieve Vrouwe van Altijdurende Bijstand heet.

Bussum stond vol met kerken, want bij de protestanten bestaan er verschillende groeperingen die allemaal hun eigen kerk hadden. Ook daarvan zijn er veel verdwenen, of ze hebben een andere bestemming gekregen, zoals de Vredekerk, waarin ook appartementen kwamen.

De belangrijkste protestantse kerk is nu de Wilhelminakerk uit 1926, die ook gebruikt wordt voor de dodenherdenking op 4 mei en voor allerlei groepsbijeenkomsten. Verder is er nog de kerk van de Vrije Evangelische Gemeente aan de Frederik van Eedenweg en de Remonstrantse kerk aan de Koningslaan. En laten we de prachtige Spieghelkerk aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg uit 1925 niet vergeten.

Minder bekend zijn twee kerkjes in het Prins Hendrikpark, die bijna helemaal schuilgaan tussen de huizen: de Evangelisch-Lutherse kerk aan de Mecklenburglaan uit 1903 en de Doopsgezinde kerk aan de Wladimirlaan.

Er is in Bussum ook een synagoge. Oorspronkelijk was het gebouw aan de Kromme Englaan een kerkje van het Apostolisch Genootschap. In 1931 werd die kerk ingrijpend verbouwd tot synagoge. Sinds 1996 heeft Bussum ook een moskee, de Atakwa-moskee aan de Havenstraat 182. Vroeger was hier een opslagloods. Aan de straatkant is de moskee nauwelijks herkenbaar.

Het kerkje in de Kapelstraat dat tv-studio werd.

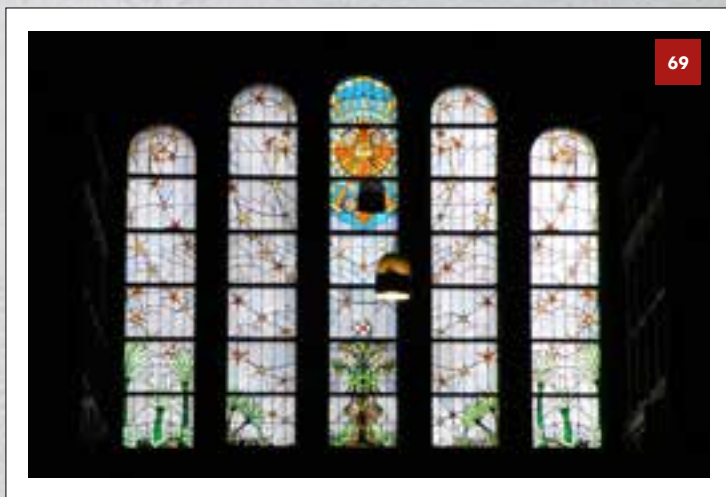
Van de kapel in het in 1992 gesloopte Majellaziekenhuis is alleen de torenspits overgebleven en die staat in het Majellapark.

De Wilhelminakerk tijdens een benefietconcert in 2010.

De Vredekerk aan de Huizerweg, gebouwd in 1914. Architect N. Doornberg.

Kunstwerk van Lambert Lourijssen uit 1927, bij daglicht boven de hoofdingang te zien, als je in de Koepelkerk staat.

De mihrad, dat is de nis in de muur van de moskee die de gebedsrichting aangeeft.

De kerk van de evangelische lutherse gemeente aan de Mecklenburglaan.

Kromme Englaan 1A. Boven de ingang van de synagoge zijn de zogenaamde ‘twee stenen tafelen met de tien geboden’ aangebracht, zoals die in de Torah worden genoemd.

Scholen

De Prins Hendrikschool aan de Simon Stevinweg, gebouwd in 1905. In 1965 werd de naam van de school veranderd in Vondelschool

Zo'n 150 jaar geleden was het helemaal niet vanzelfsprekend dat kinderen naar school gingen. Ze groeiden op in en rond het huis en moesten vaak van jongs af aan meehelpen in de winkel of op de boerderij. Het eerste schooltje van Bussum stond aan de Kerkstraat, op de hoek van de Kapelstraat. Daar vind je nu nog steeds de Schoolstraat. Er was maar één onderwijzer en het klaslokaal was niet groter dan een flinke huiskamer. 's Winters was het er te koud en 's zomers te warm en de onderwijzer verdiende zo weinig dat hij kamers moest verhuren om rond te kunnen komen.

In 1886 kwam er een nieuwe wet die de gemeente verplichtte om voor fatsoenlijk onderwijs te zorgen. Er werden toen in Bussum in korte tijd een aantal openbare scholen gebouwd, die intussen allemaal zijn afgebroken, met uitzondering van de Vondelschool aan de Simon Stevinweg. Die is gebouwd in 1905 en kort geleden is hij als gemeentemonument aangewezen. De kinderen gingen niet naar de school die het dichtst bij was, maar naar de school die paste bij het inkomen van hun ouders. Kinderen van rijke ouders gingen naar een mooie school (de Koningin Wilhelminaschool aan de Brinklaan), armere kinderen moesten het doen met de sobere Koning Willem I-school aan de Landstraat.

Voor de kinderen van echt rijke ouders waren er particuliere scholen. Meneer Brandsma begon in 1907 zo'n particuliere school. Die school bestaat nog steeds, alleen is het nu geen particuliere school meer.

Later gingen ook de kerken zich met het onderwijs bemoeien. De rooms katholieke kerk stichtte bij iedere nieuwe kerk ook een school. Of liever twee scholen, want de jongens en de meisjes zaten toentertijd op aparte scholen.

Bijna alle scholen van voor 1950 zijn intussen afgebroken. Maar er zijn er nog een paar over. We noemden al de Vondelschool. Maar je had ook de protestantse School met den Bijbel (later de Paulusschool), met de ingang aan de kant van het Eendrachtspark. Dat is nu kinderdagverblijf De Bommelburcht aan de Abraham Kuyperlaan, tegenover Spant!. Verder is er nog de Julianaschool aan de Willem Kalfflaan, die in 1930 is gebouwd, en de Indonschool aan de Albert Neuhuijslaan uit 1927.

Het gemeenteschooltje van 1864, kort voor het in 1889 gesloopt werd.

De Koningin Wilhelminaschool aan het einde van de Brinklaan, gebouwd in 1899, gesloopt in 1971. Dit was de school voor de kinderen van de rijkere ouders.

De School met den Bijbel aan het Eendrachtspark, gebouwd in 1923.

Betsij Renes borduurde dit merklapje in 1917 als leerling van de School met den Bijbel aan de Veldweg.

De eerste klas van de Koningin Wilhelminaschool in 1908 - allemaal keurige kindertjes.

De kinderen van Instituut Brandsma aan de Graaf Wichmanlaan in 1915.

Deze openbare school aan de Godelindedwarsstraat, gebouwd in 1927, heette eerst School D, toen Prinses Marijkeschool, daarna Prinses Christinaschool en tenslotte Lindeschool. Nu is het een appartementencomplex.

Lees- en rekenonderwijs in de jaren 50, met leesplank en telraam.

Concordia

Lange tijd was Concordia hét culturele centrum van Bussum. Zo bekend als Concordia vroeger was, zo onbekend is het nu. Maar het bestaat gelukkig nog wel.

Concordia werd in 1897 gebouwd in het Spiegel. Vlak daarbij lag het luxe hotel Nieuw Bussum, met in de tuin een muziektent die tot dan toe voor openluchtconcerten dienst deed. De welgestelde Bussumers die na de aanleg van de spoorweg in het Spiegel waren komen wonen, wilden de tent graag vervangen door een echt theater.

Concordia werd niet alleen gebruikt voor concerten en toneelvoorstellingen, maar ook voor feesten, fancy fairs, kerkdiensten, beurzen, tentoonstellingen en later ook voor filmvertoningen. Er was zelfs een kegelclub actief. Vanaf 1915 was de Muziekschool er gevestigd. En vanaf 1926 kwamen er ook radio-uitzendingen uit Concordia. De culturele functie raakte geleidelijk wat op de achtergrond.

Op 26 april 1930 sloeg het noodlot toe. Na een feest waarbij ter versiering zeer brandbare materialen waren gebruikt, brak er 's nachts een brand uit die het gebouw bijna totaal verwoestte. Alleen de laagbouw aan de rechterkant bleef gespaard. Het duurde enkele jaren voor er een nieuw Concordia kwam. De grote zaal bood plaats aan wel 800 bezoekers. Artistiek leider werd de in die tijd in heel Nederland bekende Bussumse dichter en entertainer Hens Clinge Doorenbos.

Op 30 april 1938 speelde het Concertgebouworkest er ter gelegenheid van de verjaardag van prinses Juliana en het 50-jarig bestaan van het orkest. Maar datzelfde jaar kwam er nog een bekende Nederlander naar Concordia: Anton Mussert, oprichter van de later beruchte NSB. Ook hij kreeg applaus van het Bussumse en Gooise publiek.

Toen 1951 de televisie in Bussum startte, werd Concordia geleidelijk omgebouwd tot tv-studio. Voor lokale activiteiten was toen geen plaats meer. Toen de publieke omroep in de jaren tachtig Bussum verliet, namen de commerciële zenders hun plaats in. Vanuit Concordia gingen programma's als The Music Factory, MTV, Radio 538, Fox Kids, CountdownTV, Sky Radio, Nickelodeon en Radio Veronica de ether in. Vandaag de dag heeft Concordia weer heel andere gebruikers: de Sterrendaalders van Koningskinderen en de Muziekschool.

Zomeravondfeest in en bij Concordia.

Het Concordia zoals het er tot 1930 uitzag.

Je leest het goed: 'elken avond' een concert.

Dit deel van het Concordia van 1885 bestaat nog.

Het nieuwe Concordia vlak na 1934.

Willem Duys (zittend) presenteerde rond 1970 zijn mateloos populaire programma 'Voor de vuist weg' vanuit Concordia.
(uit: 'Voor mijn vuist weg')

Concordia in 2021.

Advertentie uit 1956.

Prins Hendrikpark

Deze wijk in Bussum is de eerste die volgens een plan is aangelegd. Gemeentearchitect J. H. Everts had een wegenplan ontworpen met gebogen straten en veel groen, zoals toen in de mode was.

Het terrein was net als andere delen van Bussum tientallen jaren daarvoor afgegraven om zand te winnen. Daarbij waren sloten gegraven om het zand in schuilen af te kunnen voeren. Voor er gebouwd kon worden, moesten die sloten worden gedempt en moest het hele terrein weer 70 cm worden opgehoogd.

Het park werd vernoemd naar de echtgenoot van koningin Wilhelmina, prins Hendrik. Al zijn voornamen en titels werden gebruikt als straatnaam: Wladimir, Albrecht, (hertog van) Mecklenburg, (graaf van) Schwerin, (heer van) Rostock en Stargard. Het heeft wel 30 jaar geduurd voor alle huizen er stonden. Het park heeft het station als uitgangspunt. Het huidige station is gebouwd in 1926, een voorbeeld van het 'nieuwe bouwen' met mooie glas-in-loodramen. Aan het Stationsplein kwam aan beide kanten een rij winkels. Ook aan de Stationsweg en de Generaal de la Reylaan waren winkels voor de dagelijkse boodschappen.

Als eerste werd in 1902 de kerk van de Evangelisch-Lutherse Gemeente gebouwd aan de Mecklenburglaan. In 1903 volgde het pand op de hoek van de Stationsweg 2

met het mooie tegeltableau van Van Houten, dat zo was aangebracht dat treinreizigers het goed konden zien.

Aan de Generaal de la Reylaan 12 staat de voormalige Openbare Leeszaal uit 1913, nu apotheek Koning en Mooij. Het was een van de eerste bibliotheken in Nederland die speciaal voor dat doel gebouwd werden. Een leeszaal waar je rustig boeken kon lezen was in die tijd heel belangrijk, bijvoorbeeld omdat veel mensen in kleine huizen woonden en je vaak alleen in een bibliotheek rustig een boek of een krant kon lezen.

Ook het gebouw op Schwerinlaan 2-40 is bijzonder. Het werd in 1920 gebouwd als vrijstaand landhuis met maar liefst vier woonkamers en een vrijstaande garage. De opdrachtgever verloor echter al zijn geld voordat hij er kon gaan wonen. In 1926 werd het verkocht aan de Amsterdamse Bank, die er een kluiselder onder liet bouwen. Sinds 1981 zijn er 19 wooneenheden in dit pand, dat oorspronkelijk voor één gezin was bedoeld.

Als je nu door het Prins Hendrikpark wandelt, kun je al dit moois bekijken. Let vooral op de vele gevelstenen en glas-in-loodramen in de villa's.

De Prins Hendriklaan in 1910, gezien vanaf het station. Links nummer 1, rechts nummer 6. Beide panden zijn inmiddels gesloopt.

De evangelisch lutherse kerk aan de Mecklenburglaan 50 in 1908. De kerk was een van de eerste gebouwen die in het Prins Hendrikpark tot stand kwamen.

Het kantoor van de voormalige Amsterdamse Bank aan Schwerinlaan 10-40. In 1982 is het omgebouwd tot wooneenheden.

Hoofdingang van Station Naarden-Bussum, gebouwd in 1926 door architect H. Schelling.

Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik bij hun huwelijk in 1901. Deze gebeurtenis was aanleiding om de nieuwe wijk naar Prins Hendrik te vernoemen.

De eerste openbare bibliotheek Naarden-Bussum aan de Generaal de Rey laan 12. Sinds 1986 is het gebouw in gebruik als apotheek.

Het wapen van Bussum, onderdeel van het glas-in-lood raam boven de hoofdingang van het station.

Prins Hendriklaan 13-23 in 1910, ontworpen door de jong gestorven Bussumse architect W. Wiggers de Vries.

Huizen voor mensen met een kleine portemonnee

Het is haast niet te geloven, maar in 1900 woonden veel mensen nog in krotten, ook in Bussum. Pas in 1901 kwam er een wet die als doel had dat er in plaats van deze slechte en ongezonde woningen goede woningen zouden komen. Met steun van de regering konden 'woningwetwoningen' of 'arbeiderswoningen' gebouwd worden. In die tijd waren veel mensen lid van een vakbond of van een kerk. De vakbonden en de kerken richtten aan het begin van de vorige eeuw verenigingen op om – met subsidie van het rijk – gezamenlijk goede huurwoningen te bouwen.

Zo ontstonden kleine wijken met bewoners die vaak dezelfde achtergrond hadden. De huizen die door de woningbouwverenigingen werden neergezet waren vrij klein, terwijl de gezinnen juist veel groter waren dan nu. Maar de bewoners van toen waren er dolgelukkig mee.

De voorzieningen waren toen ook heel wat bescheidener dan nu: geen badkamer of douche maar een badhuis waar je één keer per week naar toe ging, geen rioolaansluiting maar een beerput (de zogenoemde poepdoos) en één toilet. Maar soms hadden ze wél een kelder. Gas en elektriciteit kreeg je door speciale muntjes in een meter te gooien die in ieder huis hing.

Zo bouwde Bussum de katholieke woningbouwvereniging Sint Joseph als eerste vanaf 1914 aan en achter de Laarderweg het Sint Josephpark met 69 woningen. De architect was G.J. Vos.

De Algemene Arbeiders Bouwvereniging Bussum (AABB) bouwde in 1917 aan en achter de Huizerweg een wijk met 138 huizen, die nu bekend staat als een stukje van de Godelindebuurt. Karel de Bazel was de architect.

In 1921 liet de protestants christelijke Woningbouwvereniging De Eendracht door G.J. Vos aan het Oosterpad 42 woningen, 2 winkelwoningen en een vergaderlokaal bouwen.

En in 1923 werd vlak bij Fort Werk IV, de School met den Bijbel, gebouwd door architect Tjeerd Kuipers. Twee jaar later bouwde Kuipers in opdracht van De Eendracht rond die school 98 woningen en twee winkelhuizen: het Eendrachtpark.

Al deze wijken bestaan nog steeds. Ze zijn in latere jaren vaak uitgebreid. En natuurlijk zijn de huizen in de loop van meer dan een eeuw verschillende keren aangepast en gemoderniseerd om ze aan nieuwe eisen te laten voldoen.

Een van de weinige originele schuurtjes (2 bij 3 meter) in het St. Josephpark uit 1914. In de schuurtjes werd de was gedaan.

De huizen in het St. Josephpark uit 1914 kregen later een dikke piepschuim-isolatielaag tegen de buitenmuur.

Steen in de eerste woningwetwoningen van de AABB.

De eerste woningen van de Godelindebuurt aan de kant van de Huizerweg.

De K.P.C. de Bazelstraat in de Godelindebuurt in wintertooi.

Het woningen-ensemble aan het Oosterpad met de twee knikken.
(Foto: MerkinZicht Haarlem)

Oosterpad 3, gebouwd in 1921, met kenmerken van de Amsterdamse Schoolstijl.

De ingang vanaf de St. Janslaan van het Eendrachtspark met de voormalige School met den Bijbel en links en rechts woningen.

Het Brediuskwartier

Rond Naarden en Bussum lag oorspronkelijk een ring van akkertjes. In de 17e eeuw begon men die vanuit Naarden af te graven, soms tot wel zeven meter diep. De bedoeling was om zo het schootsveld rond de vesting vrij te maken. Maar al gauw werd duidelijk dat je met zand geld kon verdienen. Daarom ging men ermee door, ook toen het schootsveld al lang vrijgemaakt was. Halverwege de 19e eeuw had de ontzanding Bussum bereikt. Uiteindelijk hield men pas halt bij de Huizerweg.

Toen het Prins Hendrikpark rond 1900 tot ontwikkeling was gebracht, had Bussum alleen in het Vondel- en het Brediuskwartier nog ruimte om uit te breiden. Landschapsarchitect Dirk Tersteeg heeft bij het ontwerp van de wijk dankbaar gebruik gemaakt van de hoogteverschillen en de sloten, die door de afgraving waren ontstaan. Voordat het Brediuskwartier bebouwd kon worden moesten eerst veel sloten worden gedempt. Ook moest er, net als in het Prins Hendrikpark, eerst weer een zandlaag opgebracht worden, wel 70 cm. Dat zand was afkomstig van landgoed Oud-Bussem, net aan de overkant van de A1 (die toen nog niet bestond). Het hoogteverschil is nog te zien bij de speelweide aan de Burgemeester s'-Jacoblaan.

In het gebied stonden in het begin van de twintigste eeuw maar twee huizen, beide naar ontwerp van de Bussemse architect K.P.C. de Bazel: de houten villa 't Mouwtje uit 1903

langs de Amersfoortsestraatweg en de villa aan de Busken Huetlaan 1a uit 1905, gelegen aan een oud zandpad. In 1906 werd de Brediusweg aangelegd. De weg en later de wijk zijn vernoemd naar Abraham Bredius, die in de negentiende eeuw het landgoed Oud-Bussem bewoonde en eigenaar was van de kruidfabriek in Muiden.

Pas in 1924 werd het stratenplan, ook naar een ontwerp van De Bazel, goedgekeurd en kon men met de bouw beginnen. Er staan 435 huizen in de wijk, ontworpen door meer dan 60 verschillende architecten. Toch straalt de wijk eenheid uit doordat de huizen in dezelfde tijd en naar dezelfde 'mode' gebouwd zijn.

In de wijk staan vier scholen, waarvan de Julianaschool aan de Willem Kalfflaan een gemeentemonument is. Het is een echte woonwijk, zonder winkels en kerken, wat in Bussum niet veel voorkomt. Veertien villa's zijn tot gemeentelijk monument verklaard en de wijk zelf is een beschermd dorpsgezicht, wat laat zien hoe mooi deze wijk bewaard is gebleven.

De Brediusweg omstreeks 1920.

Schaatspret in het Bilderdijkpark omstreeks 1930. De boogbrug op de achtergrond is zo ontworpen omdat er zandschuiten onderdoor moesten kunnen.

Het graf van burgemeester De Roeper op de Oude Algemene Begraafplaats aan de Amersfoortsestraatweg.

Dubbel woonhuis aan de Bilderdijklaan 21-23, gebouwd door architect Klaas van den Berg in 1923. Het geheel doet denken aan een oceaanstomer.

Waterpartij bij de Burgemeester s'Jacoblaan, kort na de voltooiing in 1933.

De Koningin Julianaschool aan de Willem Kalfflaan, gebouwd in 1924.

Villa 't Hooge Zand aan de Busken Huetlaan 1a, gebouwd door K.P.C. De Bazel in 1905. Het was een van allereerste huizen in het Brediuskwartier, dat toen nog niet zo heette.

Burgemeester s'Jacoblaan 15 -21 en Potgieterlaan 7-8. In 1924 ontwierp architect N. Doornberg de rechterhelft van dit ensemble; in 1927 volgde de linkerhelft.

De Fransche Kamp

Theehuis Fransche Kamp
(Foto: Gooi en Vecht Historisch)

Verscholen in de bossen aan de overkant van de Franse Kampweg ligt een camping, die zelfs voor veel Bussumers een goed bewaard geheim is: seizoenskampeerterrein De Fransche Kamp. Ieder jaar in april verschijnen daar honderden campers en caravans en een enkele tent, die daar vaak het hele seizoen blijven staan. In september wordt het hele terrein weer ontruimd en in oktober lijkt het of er nooit een camping is geweest.

Het terrein is eigendom van het Goois Natuurreservaat (GNR), dat in 1933 is opgericht. De bedoeling was dat GNR de resterende 'woeste gronden' in het Gooi zou beheren en ervoor zou zorgen dat die behouden bleven. Het Gooi kon zo als het ware de achtertuin van Amsterdam worden en ruimte bieden aan Amsterdammers (en anderen) die rust zochten in de vrije natuur. Al voor de oprichting van GNR werd er in de Fransche Kamp gekampeerd. Daarvoor moest je bij de politie een vergunning aanvragen. Maar nu werd het professioneel aangepakt. De kampeerdere konden bij GNR een soort tenthuisje huren, waar zij het hele seizoen in woonden, soms met een flink aantal kinderen.

De kampeerdere waren voor het merendeel Amsterdammers met een kleine portemonnee. Ze kwamen met hun hele hebben en houden op de fiets naar Bussum. De vaders kwamen vaak alleen in het weekend, maar de moeders bleven met de kinderen het hele seizoen op de camping.

Er werden zelfs regelmatig kinderen geboren op de camping!

De kinderen gingen van april tot en met september in Bussum naar school. Ze zaten dan in een apart klasje, dat vanwege de vuile voeten van de kampkinderen wel het zwartevoetenklasje werd genoemd. Het was er in onze ogen maar een primitieve bedoening. Water moest je halen bij een pomp aan de Franse Kampweg en er was geen elektriciteit. Desondanks was de camping heel populair. In het midden van de jaren vijftig stonden er wel 750 tenthuisjes op de camping. Het was eigenlijk een tijdelijk dorpje. Veel gezinnen kwamen jaar in jaar uit terug naar de camping.

Tegenwoordig is de bevolking meer gemengd - er zijn zelfs Bussumers die er een caravan neerzetten om de hele zomer lekker buiten te kunnen zijn. Maar wat niet veranderd is: in september wordt alles weer opgeruimd.

Tenthuisjes op de Fransche Kamp. Aan het einde van het kampeerseizoen werden ze afgebroken en opgeslagen bij een boer in 's-Graveland.

De tenthuisjes in het bos.

Water halen bij de gemeenschappelijke pomp aan de Franse Kampweg.

Het kantoor van de kampbeheerder. Aanvankelijk deed het ook dienst als theehuis.

Voor het huisje.

Twee broertjes uit Amsterdam Oud-West in de jaren 50.

De ijscowagen van Liske Rijnja aan de Franse Kampweg.

Uithangbord van de camping. De Fransche Kamp is genoemd naar het Franse legerkamp wat daar lag in de tijd van Napoleon.

Bussum in de oorlog

Wie nu een krant uit het eerste oorlogsjaar (1940) openslaat, zal moeite hebben te ontdekken dat het oorlog was. Nadat Nederland van de schrik van de Duitse overval in mei 1940 gekomen was, ging het leven al vlug weer min of meer zijn gewone gang. De mensen gingen naar hun werk, de voetbalcompetitie ging verder en het koor en de toneelvereniging repeteerden weer. De Nationaal Socialistische Beweging (NSB), geleid door Anton Mussert, was erg impopulair. Dat was wel anders geweest. In de crisistijd, in de jaren dertig, kreeg de NSB aanvankelijk veel stemmen, vooral in het Gooi en ook in Bussum. Die stemmen kwamen niet uit de arbeiderswijken, maar juist uit buurten als het Spiegel en het Brediuskwartier.

Die betrekkelijke rust zou niet lang duren. In september 1941 begon de jacht op de Joden. Joodse leraren mochten geen les meer geven en Joodse leerlingen mochten niet meer naar school. De Joodse gemeente zette daarom zelf een schooltje in de Mecklenburglaan op. Er woonden op dat moment naar schatting tussen de 750 en 1000 Joden in Bussum. Een groot deel daarvan was eerder uit Duitsland hierheen gevlucht.

Bussum kreeg in 1942 een burgemeester die lid was van de NSB. Ook de nieuwe commissaris van politie was een NSB-er. Samen maakten zij de Joden het leven zuur. Toch slaagde een aantal Bussumse Joden er met behulp van

vrienden en burens in de oorlog te overleven. Een bekend voorbeeld is de familie Veffier, vader, moeder en 6 kinderen, die mochten onderduiken bij het vriendinnetje van een van de meisjes. Zij woonden met hun achten tweeëneenhalf jaar lang in een kamertje van 10 m².

Bussum heeft ook verzetsstrijders gehad. Die pleegden onder meer een aanslag op de politiecommissaris. Na de oorlog is er een aantal straten in Bussum-Zuid naar verzetsstrijders vernoemd. De Historische Kring Bussum heeft ervoor gezorgd dat er aan de zijkant van het huis aan de Fokke Bleekerstraat 1 een plaquette met hun namen is aangebracht.

Bussum heeft niet veel schade opgelopen tijdens de oorlog. Maar in de hongerwinter hebben veel Bussumers wel erge honger en kou geleden. En helemaal aan het eind van de oorlog ging het toch nog mis. In maart 1945 bombardeerden de Engelsen eerst hotel Bosch van Bredius en negen dagen later ook hotel Jan Tabak, omdat daar hoge Duitse officieren zaten. De bommen troffen echter ook enkele woonhuizen in de omgeving. Daarbij kwamen 15 mensen om het leven.

Leden van de Waffen-SS bij hotel Jan Tabak.

De Joodse familie Veffter, die mocht onderduiken bij de familie Makkinje.

Dit opschrift ontsierde de entree van klooster Marienburg, dat tijdens de oorlog door de Duitsers in beslag was genomen.

Hotel Jan Tabak, dat helemaal aan het eind van de oorlog nog door de Engelsen werd gebombardeerd.

Het huis aan de Vaartweg, waar het gezin Veffter drie jaar ondergedoken zat. Het huis is in 2019 afgebroken.

De Kolonel Palmkazerne aan de Amersfoortsestraatweg, na het bombardement door de Engelsen op 25 november 1944.

Arrestatie van de Bussumse N.S.B.-burgemeester G. Nieuwenhuijs op 6 mei 1945.

Onlangs werden aan de Meerweg vijf struikelstenen gelegd ter nagedachtenis van Joodse burgers die vanaf dit adres werden gedeporteerd. In Bussum liggen ook struikelstenen aan de Burgemeester s'Jacoblaan, de Huizerweg en de P.J. Lomanlaan.

Bussum en de televisie

(Foto: Harry Pot/Anefo via WikiCommons)

Het toppunt van de Bussumse roem was de komst van de televisie, want de wieg van de Nederlandse televisie stond in 1951 in Bussum. Eerlijk gezegd was dat nogal toevallig, want de radio zat in Hilversum, en het had voor de hand gelegen dat ook de televisie daar geboren zou worden. Net als bij de komst van de radio speelde Philips een belangrijke rol. Philips wilde radio- en televisie apparaten verkopen, maar dan moest er natuurlijk wel iets te horen en te zien zijn. Zo waren in de jaren twintig de radioverenigingen ontstaan. Aangemoedigd door Philips begonnen die nu aan het televisieavontuur.

Dat ging in het begin heel bescheiden, want niemand wist nog wat men met dat nieuwe medium aan moest. Er zou bij wijze van proef gedurende twee jaar twee avonden per week worden uitgezonden, en alleen van oktober tot juli. In de zomermaanden moesten de mensen zich maar zelf zien te vermaken. Niets om je over op te winden. Dus toen er in Hilversum zo gauw geen geschikte ruimte gevonden kon worden, week men gemakkelijk uit naar Bussum, waar toevallig een voormalig kerkje leeg stond. De toren van dat kerkje werd flink opgehoogd om de zender in Lopik te kunnen aanstralen. Een paar jaar later werd aan de Nieuwstraat zelfs een soort steigerconstructie van maar liefst 30 m hoog gebouwd om Lopik beter te kunnen bereiken.

Naar de eerste uitzending op 2 oktober 1951 keken zo'n 500 kijkers – meer tv-toestellen waren er nog niet in Nederland. Dat veranderde snel, want televisie werd immens populair, ook al kostte een toestel toentertijd wel 1000 gulden (huidige waarde € 3500). De Nederlandse Televisie Stichting (NTS) breidde zich als een olievlek uit over Bussum. Overal werden leegstaande panden gehuurd voor studio's, kantoren, opslagplaatsen en techniek. Concordia, destijds het theater van Bussum, werd helemaal opgeslokt door de televisie.

Toch werd al vrij snel duidelijk dat Bussum te klein was om onderdak te bieden aan de televisie van de toekomst. In Hilversum bestonden al plannen voor een Radio-City naar Amerikaans voorbeeld. Die plannen konden zonder veel problemen worden omgebouwd naar het huidige Media Park. Een beetje wonderlijk is wel dat dit hoogtepunt in de Bussumse geschiedenis in Bussum zelf vrijwel geen sporen heeft nagelaten. Zelfs het kerkje waar het allemaal begon is in 1992 gesloopt. Veel mensen (ook in Bussum) weten daardoor niet eens dat de Nederlandse televisie in Bussum het levenslicht zag.

Het bord dat bij Studio Irene hing om de buitenwereld tot stilte te manen.

Opname van de eerste uitzending van de AVRO op 5 oktober 1951. Foto Harry Pot/Anefo via Wiki Commons.

De dertig meter hoge televisietoren die werd opgericht aan de Nieuwstraat om ongestoord de centrale zendmast in Lopik te kunnen bereiken.

Een technicus richt de schotel op Lopik. Op de achtergrond de toren van de Vredekerk.

Joop Doderer en Guus Hermus als Swiebertje en de burgemeester tijdens de eerste aflevering van Swiebertje in 1955.

Het voormalige Vitusgebouw uit 1913, opgehoogd en omgebouwd tot Studio Vitus in 1962. Na een verwoestende brand in 1971 gesloopt.

Opnamewagens van de NTS bij de garages achter de Vredekerk (nu Vredehof en Van Oeverenstraat).

Boekje over Bussum en de televisie, uitgegeven door de Historische Kring Bussum in 2008.

Spant!

Waar nu het parkeerterrein van Spant! aan de Dr. Abraham Kuyperlaan ligt, werden in 1942 door de gemeente 'kelders' gebouwd om voedselvoorraden voor de bevolking aan te leggen. Ze lagen gedeeltelijk onder de grond. Na de oorlog werden ze gebruikt als opslagplaats voor aardappels voor de winterperiode tot de nieuwe oogst.

In de jaren zestig werden ze gesloopt om plaats te maken voor 't Spant, een theaterzaal die vooral bedoeld was voor de Bussumse verenigingen en scholen die voordien altijd voorstellingen in theater Concordia gaven. Zoals in het hoofdstukje over theater Concordia wordt verteld, had de Nederlandse Televisie Stichting (NTS) Concordia als vaste studio in gebruik genomen.

Toen 't Spant in 1969 geopend werd, was het nog een vrij klein en eenvoudig gebouw, met alleen maar een toneelzaal. Het zag er niet echt als een theater uit. Maar het werd al gauw een echte schouwburg, waar ook landelijk bekende artiesten optraden. Toen er in 1980 een heel nieuw en veel groter gebouw was neergezet verzorgde cabaretier Toon Hermans de eerste voorstelling.

Er was voortdurend ruzie over de kosten van het gebouw, waar de gemeente Bussum voor moest opdraaien. Bovendien werd ook dit gebouw steeds meer in beslag genomen door de televisie. Er zijn veel heel televisieprogramma's

opgenomen, onder meer Voor de vuist weg met Willem Duys, In de hoofdrol met Mies Bouwman, Stuif-es-in met Ria Bremer, Ren je rot met Martin Brozius, Popstars, Het beste idee van Nederland en in 2011 nog de Blind Auditions van The Voice of Holland.

In 1992 kreeg 't Spant een kelder van 250 m², waarin onder andere een restaurant werd ondergebracht. In 1997 volgde een uitbreiding met zeven vergaderzalen. In 2005 kreeg het gebouw na weer een grote verbouwing een nieuwe naam: Spant! Er moet nog steeds geld van de gemeente bij, maar in Spant! is er naast de professionele theatervoorstellingen altijd plaats voor voorstellingen van de Bussumse dansscholen, muziek- en toneelverenigingen en voor de Grote Avonden van de middelbare scholen.

De aardappelmokken op de plaats waar nu het parkeerterrein van Spant! is.

Het eerste Spant in 1969.

Spant! vanaf 2004.

Beeld van dansers van Jits Bakker (geb. 1937) voor Spant!

Beeld van de god Bacchus, dat eerst bij een villa aan de Brinklaan stond, daarna voor 't Spant en vanaf 1980 in de hal van 't Spant.

't Spant in 1980.

De grote zaal van Spant!
(Foto: van spantcongrescentrum.nl)

'Het Plein'
(Foto: van locaties.nl)

Sporten en sporters

Deel van een affiche van het
Zwemstadion in Naarden

Ook in Bussum wordt al meer dan een eeuw gesport. Vooral voetbal en gymnastiek waren vanaf het begin populair. Er waren clubs voor mensen van verschillende religieuze of sociale herkomst. De drie Bussumse voetbalclubs bestaan al meer dan 100 jaar: Allen Weerbaar (1903), SDO (1917) en BFC (1920).

De Gooische (officieel Gooische Hockey en Bandy Club) is een van de oudste hockeyclubs van Nederland. In diverse sporten traden ook al snel vrouwen aan, zoals bij de Gooische in 1924.

Veel sporten waren vroeger voornamelijk voor de deelnemers bedoeld en minder voor het publiek. Dat gold niet voor voetbal. Op voetbalwedstrijden in Bussum kwamen in de jaren dertig soms wel 3000 (betalende) bezoekers af.

Toch waren er meer dan 100 jaar geleden ook andere sporten die veel publiek trokken. Zo kwamen er omstreeks 1900 duizenden mensen uit Amsterdam en de rest van Nederland naar Bussum voor de paardenraces op de Bussumerheide. Daar lag een echte paardenrenbaan. Later werd die verplaatst naar Cruysbergen, het gebied achter de Hocras en de Gamma. Daar kon men gokken, kijken en gezien worden. Blijkbaar ging het vooral om het gokken, want toen dat in 1912 werd verboden, was het gauw afgelopen met de paardenraces. Op de Bussumergrintweg werden in de jaren twintig autoraces gehouden.

Andere populaire sporten waren wandelen (Avond-vierdaagse), wielrennen, atletiek en zwemmen. Vooral in die laatste sport heeft het Gooi omstreeks 1960 heel wat kampioenen afgeleverd, zoals Ada den Haan, Marianne Heemskerk, Corrie Schimmel en Adrie Lasterie.

Waar we in Bussum ook goed in waren was honkbal. Die sport was na de Tweede Wereldoorlog met de Amerikaanse soldaten mee naar Europa gekomen. In 1957 werd HCAW opgericht, aanvankelijk als onderafdeling van voetbalclub Allen Weerbaar. Onder leiding van de legendarische werper Rob Hoffman stoomde de club snel door naar de hoogste regionen. Hoffman speelde ook in het nationale team en was in de jaren zestig de beste werper van Europa.

In 1928 vond een bijzondere sportgebeurtenis plaats: de Olympische Spelen in Amsterdam. Een deel van het ruitertoernooi speelde zich af op de Bussumerheide. De Bussumse luitenant-kolonel Pierre Versteegh (1888-1942) nam deel als springruiter en won de bronzen medaille in het onderdeel teamdressuur. Er is in Bussum-Zuid een straat naar hem genoemd. Niet vanwege zijn sportieve prestaties, maar omdat hij in de oorlog als verzetsman werd gearresteerd en ter dood gebracht.

Bij het 25-jarig jubileum van
Allen Weerbaar.

BFC 2. Het team van 1931-1932.

Race op de Bussumergrintweg in 1923.
(Uit: Het Leven 7 Juli 1923)

Zwembad Meerweg omstreeks 1930.

Tribune van de renbaan Cruysbergen in 1903.

Affiche Zwemstadion Naarden.
(Archief Gooi en Vechtstreek)

Damesteam van de Gooische omstreeks 1925.

Rob Hoffman (1939-2010) was een beroemde pitcher bij HCAW en het Nederlandse honkbalteam. Hij was 2 x de beste werper van Europa.
(Foto: Alfred Cop)

Reclame

Fragment tableau op gevel van Nassaulaan 34

Tegenwoordig maak je buiten reclame voor je winkel of bedrijf door borden of kasten van metaal en kunststof op te hangen, vaak ook met verlichting. De reclame is dan zo nodig te verwisselen of te verwijderen. Maar in de tijd van onze (over)grootouders werd soms al bij de bouw van een pand de reclame duurzaam aangebracht. Dat betekende wel dat de boodschap lange tijd mee moest kunnen gaan. Een bewerkte steen of een tegeltableau werd immers onverbrekelijk in de gevel aangebracht.

Zo kon men reclame maken. Vaak is dat heel creatief gedaan. In Bussum zijn daar nog aardig wat voorbeelden van te vinden. Maar je moet dan wel goed (omhoog) kijken. Dankzij die gevelversieringen krijgen we een beeld van het doen en laten van de generaties voor ons.

Tegeltableaus waren omstreeks 1900 heel populair. De Van Houten-reclame aan het pand aan de Stationsweg, op de hoek met Generaal de la Reylaan, is ongetwijfeld door ontelbare treinreizigers gezien. Iets minder opvallend en daardoor ook minder bekend is de Bensdorp-reclame daar vlakbij.

Een ander bijzonder exemplaar is de gevelsteen in de villa aan Koningslaan 54a, gebouwd in 1934. De bewoner gaf op deze manier aan dat hij uitgever van autokaarten was. Enige toelichting is nodig om de gevelreclame aan Nassaupark 2a te kunnen begrijpen. Daar woonde namelijk kolenhandelaar Glavimans. De gekruiste hamers verwijzen naar de mijnwerkers die de kolen uit de mijn hamerden. ‘Glück auf’ is de traditionele groet van mijnwerkers onder elkaar.

Maar de mooiste buitenreclame van Bussum is misschien wel die van Melkwinkel en Melkschenkerij Gooiland Vreugd aan de Nassaulaan 34, waar nu de winkel van het Kruidvat zit. Je moet wel een verrekijker meenemen om het goed te kunnen bekijken!

In het pand Stationsweg 2 zat in 1902 kruidenier H. van der Veen die luxe cacao-artikelen verkocht.

Op Stationsweg 6 zat een melksalon met deze Bensdorpreclame.

De gevel van Brinklaan 104 geeft duidelijk aan welke winkel er zat.

Deze en andere tegeltableaus zijn te vinden op de perrons van NS station Naarden-Bussum, gebouwd in 1926.

Waar nu Kruidvat is, Nassaulaan 34, zitten deze drie tegeltableaus naast elkaar onder de daklijst. Het was een melkschenkerij.

(Foto: Ben Koning)

In het pand Nassaupark 2A woonde een brandstoffenhandelaar.

De zijkant van restaurant Achibald, Brinklaan 25, kijkt uit over het Prins Hendrikpark.

Uitgever van autokaarten Sleeswijk liet deze steen in de gevel van zijn villa Koningslaan 54a aanbrengen.

Torentjes in Bussum

Stationsweg begin 20e eeuw

Villa's en huizen met torentjes zijn er in Bussum genoeg te vinden. De meeste zijn gebouwd tussen 1880 en 1910. Opdrachtgevers waren meestal rijke Amsterdammers, die de grote stad ontvluchtten en in Bussum een stuk goedkope grond kochten om er een villa op te laten bouwen. Dankzij het station Naarden-Bussum konden ze voor hun werk gemakkelijk naar Amsterdam reizen. De villa's tonen de rijkdom van de bewoners en hun voorkeur voor allerlei versieringen die toen in de mode waren. Architecten konden hun fantasie botvieren.

Torentjes doen denken aan macht en overvloed. Ze waren heel populair bij de rijke Bussumers. Men sprak zelfs van torentjesdolheid of torenziekte. En het bleef niet bij torentjes. Men wilde ook veranda's, serres, erkers, balkons en kantelen (zoals op een kasteel). Follies oftewel gekkigheden, noemde men al deze vaak overbodige versieringen. Bussum, en vooral het Spiegel, stond er vol mee. Veel van die villa's zijn later weer afgebroken, maar er is nog genoeg te zien.

Er zijn ook villa's waar torentjes zijn 'onthoofd'. De bekendste is Tindal, gebouwd in 1901. In 1934 werden de torens eraf gehaald en pas in 2020 kreeg de villa het kleine zijtorentje weer terug en in 2021 ook de toren in het midden. Er werd door vier trompettisten letterlijk hoog van de toren geblazen toen de nieuwe toren feestelijk in gebruik genomen werd. Hier een aantal nog bestaande villatorentjes en een waarvan de sloop nog steeds door velen betreurd wordt: het oude raadhuis aan de Brinklaan, waar nu de Nieuwe Brink is.

Middenlaan 8, Villa Shamrock (Klaverblad) uit 1896, met een zogenoemde lantaarn, waardoor licht naar binnen valt.

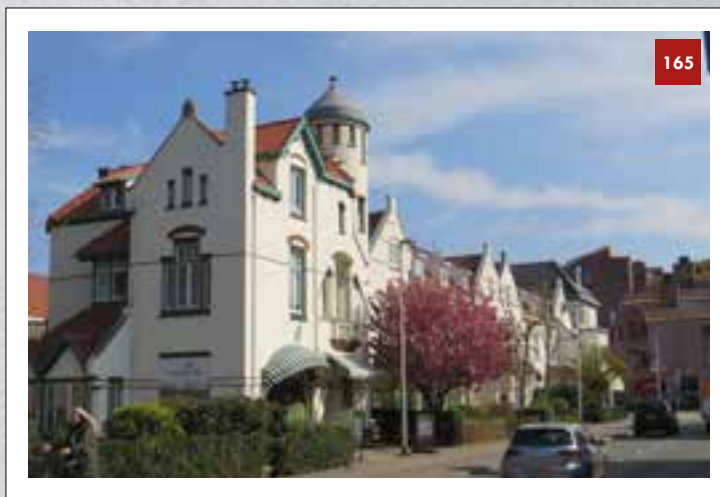
Parklaan 20, Villa Bella Vista uit 1890. Men zegt dat je vanuit de toren bij helder weer de Zuiderzee kon zien.

Koningin Emmalaan 19A, gebouwd in 1902.

Graaf Florislaan 1 uit 1899. Het trappenhuis heeft glas-in-lood ramen en een 4-delige spits.

Kerkstraat 3-17, gebouwd in 1903.

Herenstraat 34 uit 1900. De winkelier wilde indruk maken met een neorenaissance-torentje.

Brinklaan 87. Het in 1961 gesloopte raadhuis van Bussum uit 1885, gefotografeerd in 1958.

Nieuwe 's-Gravelandseweg 21. De Tindalvilla uit 1902, die sinds 1934 geen toren meer had, kreeg een nieuwe toren in 2021.

(Foto: Bob Awick)

De omgeving van de nieuwe JUMBO-winkel

Na de aanleg van de spoorlijn in 1874 besloot de heer Van Vliet langs de spoorlijn vijf grote villa's met diepe voortuinen te bouwen. Hij ging er zelf ook wonen. De laan werd naar hem vernoemd. De villa's kregen namen van toen bekende figuren, zoals de Nederlandse poolreiziger Willem Barentsz en de Zwitserse vrijheidsstrijder Willem Tell. In de loop van de tijd bleken ze te duur om te bewonen. In de voortuin van de villa James Watt kwam een bewaakte parkeerplaats, waar bewoners hun dure automobielen konden stallen. Op de plaats van de villa Willem Tell werd in 1913 theater/bioscoop Novum gebouwd, met wel 425 stoelen. Daar werden tot 1967 films vertoond. Villa Willem Barentsz werd in 1932 afgebroken. Op het terrein kwam eerst een tuinderij, later lag het jarenlang braak.

Aan de Veerstraat stonden ooit woningen en winkels. Er liep een sloot die was aangelegd voor de afvoer van afgegraven zand. De straat en de sloot waren genoemd naar Simon Veer, in de 19de eeuw een vooraanstaande inwoner van Bussum, die daar in de buurt veel grond bezat. Aan het eind van de straat (bij de spoorweg) werd in 1928 aan de linkerkant een prachtig gebouw neergezet, met op de begane grond winkels en daarboven appartementen. Het is nu een gemeentelijk monument. Het lege terrein aan de overkant van de straat werd pas in 1956 bebouwd, toen de HEMA zich in Bussum vestigde. Het was het eerste

warenhuis in Bussum. De opening was een hele happening, met een rijtoer met koetsen door het centrum.

In de jaren 80 werd de bebouwing aan de rechterkant van Veerstraat gesloopt om plaats te maken voor winkels. Er kwam een grote winkel van Albert Heijn en aan de achterzijde werd een parkeergarage gebouwd. Het plein voor de HEMA werd in 1985 omgedoopt tot Koningin Julianaplein. Eerst kon je voor de HEMA gewoon parkeren, maar nu werd het een echt plein met banken en terrassen en een kunstwerk. De twee paviljoentjes die er nu staan, zijn in 1995 gebouwd. Ieder jaar rond de Kerstdagen staat hier de oliebollenkraam. De komst van de JUMBO-winkel zal daar vast geen verandering in brengen.

De Vlietlaan in 1907 met de brug over de Veersloot, links de spoorbaan en daarachter de bebouwing op de Lindelaan.

De Vlietlaan in de winter van 1937. Rechts bioscoop Novum nog in volle glorie met torentje en links de bebouwing langs het spoor, die met de verbreding van het spoor afgebroken is.

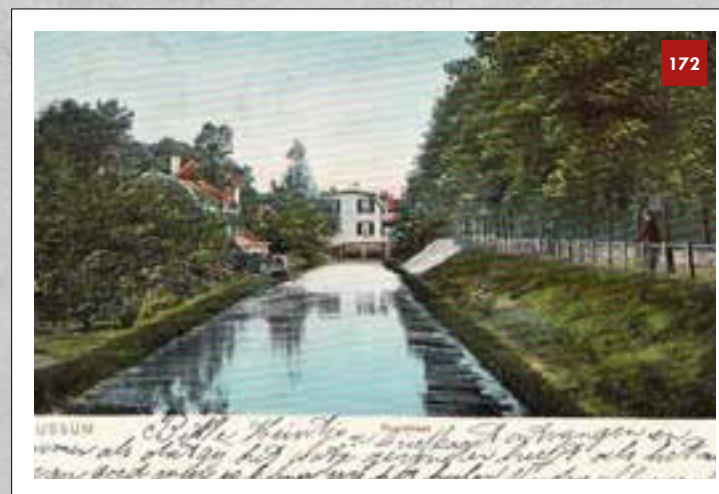
Veerstraat 16-18, de huizen zijn in 1977 gesloopt voor winkelgebied De Olmen. Op de achtergrond de Wilhelminakerk.

Op de kop van de Nassaulaan en het Julianaplein staat het markante gebouw van architect H.J. Sijmons. Foto omstreeks 1930.

Het Julianaplein in 1955 voordat het gebouw van de Hema er stond. Links de lange bioscoopzaal van Theater Novum, op de achtergrond de Koepelkerk aan de Brinklaan.

De Veersloot in 1905 met op de achtergrond het koetshuis van de villa Willem Barentsz aan de Vlietlaan.

Op 28 maart 1957 was de feestelijke opening van de HEMA, die heel wat bezoekers trok. De ingang zat toen nog aan de Vlietlaan.

Jaarlijks staat de laatste maanden van het jaar een oliebollenkraam op het Julianaplein. Hier schilderachtig in de sneeuw.

De Tindalvilla

Het kerkje in de Kapelstraat

Stationsweg 2

Bussum in beeld

Van een nietig boerendorp onder Naarden uitgegroeid tot een bloeiende forenzengemeente in het hart van het Gooi. Wakker gekust door de Oosterspoorlijn en ontdekt door welgestelde stedelingen die hier rust, ruimte en gezonde lucht zochten.

Erfgooiers maakten plaats voor villabewoners in het Spiegel, het Prins Hendrikpark en het Brediuskwartier. Maar Bussum was ook de bakermat van de Nederlandse televisie. Dit album brengt 200 jaar Bussumse geschiedenis in beeld.

JUMBO
Bussum, Julianaplein

Julianaplein 98 | 1404 DP